

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови та лінгводидактики

О. Г. Межов

**УКРАЇНСЬКА МОВА В КОНТЕКСТІ
НОВІТНІХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ**

Методичні рекомендації

для підготовки магістрів освітньої програми
«Українська мова та література. Світова література»
спеціальності 035 «Філологія»

Луцьк
2024

УДК 811.161.2-022.532(072)

М 43

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 21 лютого 2024 року)*

Рецензент:

Левчук І. П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Межов О. Г.

М-43 Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм: методичні рекомендації для підготовки магістрів освітньої програми «Українська мова та література. Світова література» спеціальності 035 «Філологія». Луцьк, 2024. 74 с.

Навчально-методичне видання містить питання для обговорення на практичних заняттях, рекомендовану літературу, питання для самоперевірки до кожної теми освітнього компонента, методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни, термінологічний словник, питання для підсумкового контролю, рекомендовану основну й додаткову літературу та інтернет-ресурси до всього курсу.

Видання слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи магістрантів освітньої програми «Українська мова та література. Світова література» спеціальності 035 «Філологія».

УДК 811.161.2-022.532(072)

М 43

© Межов О. Г., 2024

ПЕРЕДМОВА

У царині мовознавства останніх десятиліть активно розвиваються новітні наукові парадигми, зорієнтовані на вивчення тих самих мовних одиниць, категорій, мовленнєвих явищ у різних ракурсах: функційно-граматичному, комунікативно-прагматичному, дискурсивно-когнітивному, психолінгвістичному, соціолінгвістичному тощо. Українська мова також стає об'єктом дослідження таких сучасних міждисциплінарних наук, як етнолінгвістика, лінгвокультурологія, гендерна лінгвістика, юридична лінгвістика, політична лінгвістика, медіалінгвістика, лінгводидактика з уже сформованими власними методами та понятійно-термінологічною базою. Таке активне залучення в лінгвістиці різногалузевих знань зумовлене потребою якнайповнішого висвітлення природи й функцій української мови, яка невинно проникає в усі сфери суспільного життя: науку, освіту, культуру, виробництво, діловодство, законодавство, судочинство, політику, бізнес, медіа, рекламу тощо.

Мета освітнього компонента – формувати у здобувачів освіти фахові компетентності на основі теоретичних знань про найновіші тенденції й напрями наукового пошуку в сучасній лінгвістиці, здобутки й перспективи її новітніх галузей, які виникли внаслідок взаємодії з іншими науками; зумовлені потребами суспільства уміння й навички різноаспектного комплексного аналізу мовних і мовленнєвих явищ, створення усних і письмових текстів державною мовою, їх оцінювання, редагування та використання в різних жанрах, стилях і реєстрах спілкування.

Завдання освітнього компонента:

- формувати у магістрантів сучасні погляди на проблеми лінгвістики з опертям на здобутки та історію розвитку (основні періоди, школи, течії, філософські основи й актуальні ідеї) її новітніх міждисциплінарних галузей в українському та європейському мовознавстві;

- розширити науковий світогляд майбутніх філологів шляхом вивчення новітніх досягнень вітчизняних та зарубіжних мовознавців, метамови й теоретичних основ пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики;
- визначити основні орієнтири дослідження мовних та мовленнєвих явищ на сучасному етапі розвитку лінгвістики в контексті інтеграції наук;
- поглибити знання про новітні методики дослідження мови в контексті міжгалузевої взаємодії;
- розвивати уміння й навички застосовувати основні положення сучасних лінгвістичних теорій та методи дослідження мови у різногалузевій науковій і практичній діяльності;
- аналізувати мовні одиниці й мовленнєві явища в контексті новітніх наукових парадигм;
- урізноманітнити вектори наукового пошуку магістрантів у парадигмальному просторі сучасної лінгвоукраїністики.

Пропоноване навчально-методичне видання для вивчення освітнього компонента «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» має теоретико-практичне спрямування, адже майбутні магістри філології можуть із рекомендованих джерел довідатися не лише про актуальні напрями мовознавства, а й нові підходи, методики, процедури багатоаспектного аналізу слів, речень, текстів, мовленнєвих явищ, різних видів дискурсу та застосувати їх у власних дослідженнях, проектах, майбутній різногалузевій науковій і практичній професійній діяльності, де завжди потрібні послуги зі створення, перетворення, інтерпретації, оцінювання, аналізу, редагування текстової інформації.

Посібник укладено на основі силабусу нормативного освітнього компонента «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» відповідно до освітньо-професійної програми «*Українська мова та література. Світова література*» підготовки магістра спеціальності 035 *Філологія* (<http://surl.li/ctkxx>).

Зміст освітнього компонента охоплює розділи «Мова, особистість, етнос у новітніх наукових парадигмах» та «Мова й соціум у новітніх наукових парадигмах». До кожної теми подано питання для самоперевірки, рекомендовану літературу, що дадуть змогу студентам закріпити найважливіші теоретичні питання, допоможуть їм виробити й удосконалити прикладні фахові компетентності. Адже ґрунтовне вивчення мови передбачає не лише глибокі теоретичні знання, а й формування досконалих практичних умінь і навичок. Подано також термінологічний словник, питання для підсумкового контролю, оновлений список основної та додаткової літератури до курсу.

Методичні рекомендації для вивчення освітнього компонента «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи передовсім магістрів освітньої програми «*Українська мова та література. Світова література*» спеціальностей 035 «Філологія».

Змістовий модуль 1
МОВА, ОСОБИСТІТЬ, ЕТНОС
У НОВІТНІХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМАХ

ТЕМА 1. ПАРАДИГМАЛЬНИЙ ПРОСТІР
СУЧАСНОЇ ЛІНГВОУКРАЇНІСТИКИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Предмет і завдання курсу.
2. Поняття лінгвістичної парадигми.
3. Дослідницькі принципи в сучасних лінгвістичних парадигмах.
4. Пріоритетні наукові парадигми лінгвістики.
5. Методи дослідження мови.

Рекомендована основна література

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. С. 146–167, 355–404.

<http://194.44.152.155/elib/local/sk795964.pdf>

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 10–64.

https://www.academia.edu/19314183/Selivanova_O_O_Suchasna_lingvist_yka_napriamy_ta_problemy_1576

Питання для самоперевірки

- ✓ У яких значеннях вживають термін *наукова парадигма*?
- ✓ Розкрийте особливості переходу від однієї наукової парадигми до іншої.

- ✓ Наведіть визначення лінгвістичної парадигми, запропоновані відомими мовознавцями. Запропонуйте власну дефініцію.
- ✓ Простежте співвідношення понять *наукова парадигма, науковий напрям, наукова течія, наукова школа, науковий підхід, наукова теорія*.
- ✓ Зміною чи співіснуванням яких наукових парадигм позначена історія лінгвістики?
- ✓ Якими принципами керувалась порівняльно-історична (генетична, еволюційна) наукова парадигма?
- ✓ На яких засадах ґрунтувалася системно-структурна (структуралістська таксономічна) наукова парадигма?
- ✓ Які кардинальні зміни відбулися в лінгвістичних дослідженнях із виникненням комунікативно-функціональної (прагматичної) парадигми?
- ✓ На що спрямована когнітивна (когнітивно-дискурсивна) парадигма дослідження мови?
- ✓ Що лежить в основі синергетичної лінгвістичної парадигми?
- ✓ Назвіть загальні методологічні принципи сучасного мовознавства.
- ✓ Схарактеризуйте вияви експансіонізму в лінгвістиці.
- ✓ Розкрийте сутність експланаторності як дослідницького принципу сучасного мовознавства.
- ✓ Чому антропоцентризм вважають загальною тенденцією сучасного лінгвістичного пізнання?
- ✓ Опишіть принцип дискурсоцентризму в сучасній лінгвістиці (у класичному мовознавстві – мовоцентризму).
- ✓ Які Ви знаєте дослідницькі принципи функціоналізму в мовознавстві?
- ✓ На яких лінгвістичних концепціях ґрунтуються принципи етноцентризму, психонетичності й діалогічності?
- ✓ Визначте об'єкт і завдання лінгвометодології на сучасному етапі.
- ✓ Схарактеризуйте методи дослідження в сучасній лінгвістичній науці.
- ✓ Які наукові парадигми домінують у сучасній лінгвістиці?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 2. НОВІТНЯ ФУНКЦІЙНО-ГРАМАТИЧНА ПАРАДИГМА ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Сучасні граматичні теорії.
2. Граматичні школи в Україні: багатовекторність наукових пошуків.
3. Луцька граматична школа проф. І. Р. Вихованця: здобутки й перспективи.
4. Українська мова як об'єкт новітніх граматичних студій.
5. Граматичні орієнтири сучасної лінгвоукраїністики:
 - а) нові явища в уживанні синтаксичних одиниць української мови;
 - б) проблеми теоретичної і прикладної морфології української мови;
 - в) новітні тенденції в розвитку словотвірної системи української мови;
 - г) граматичний стандарт і сучасна мовна практика.

Рекомендована основна література

Костусяк Н. М. Луцька граматична школа: функційно-категорійний алгоритм досліджень. Лінгвістична історіографія кафедри української мови: до 50-ліття від часу заснування: колективна монографія /

упоряд. Т. Є. Масицька, Н. М. Костусяк, О. Г. Межов, І. А. Мельник. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. С. 181–186.

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. С. 207–296.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 75–96, 145–179, 430–475.

Питання для самоперевірки

- ✓ Окресліть актуальні проблеми сучасної граматики.
- ✓ Схарактеризуйте основні положення концепції функційно-категорійної граматики, теоретичні засади якої запропонував професор І. Р. Вихованець.
- ✓ У чому виявляється багатовекторність наукових пошуків граматичних шкіл в Україні?
- ✓ Які здобутки й перспективи Луцької граматичної школи? Назвіть її представників та основні наукові студії.
- ✓ Розкрийте пріоритетні граматичні аспекти дослідження української мови на сучасному етапі.
- ✓ Назвіть словотвірні, морфологічні й синтаксичні категорії української мови та їхні функційні ознаки.
- ✓ Які граматичні категорії мають міжрівневий характер і чому?
- ✓ Опишіть семантико-синтаксичні параметри міжрівневої категорії відмінка.
- ✓ Вкажіть формально-синтаксичні й комунікативні функції відмінків української мови.
- ✓ У чому полягає вербоцентричне розуміння міжрівневої категорії валентності? Схарактеризуйте валентний потенціал дієслова в українській мові.
- ✓ Розкрийте валентні особливості прикметників, прислівників, числівників та іменників у предикативній (присудковій) позиції речення.
- ✓ Якими різновидами структурована міжрівнева надкатегорія модальності?

- ✓ Окресліть грамемну реалізацію морфологічної та синтаксичної модальності.
- ✓ Які мовні одиниці і яким чином репрезентують лексико-граматичну модальність?
- ✓ Схарактеризуйте семантико-синтаксичний аспект речення. Окресліть типологію синтаксем.
- ✓ Що являє собою формально-синтаксична структура речення? Розкрийте суть нового функційного вчення про члени речення.
- ✓ Опишіть комунікативний аспект та засоби актуального членування речення-висловлення.
- ✓ Які новітні тенденції в розвитку словотвірної системи української мови Ви можете назвати? Визначте основні напрями дериваційного синтаксису.
- ✓ Окресліть прикладні аспекти досліджень у новітній українській граматиці.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 3. АНТРОПОЦЕНТРИЧНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: КОМУНІКАТИВНА Й ТЕКСТОВО-ДИСКУРСИВНА

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Антропоцентризм як методологічний принцип дослідження мови.

2. Комунікативно-прагматична парадигма дослідження української мови.
3. Українська мова як об'єкт лінгвістики тексту й дискурсології.

Рекомендована основна література

Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-е вид., доповн. Київ : Академія, 2009. С. 51–85, 115–135, 137–250, 271–303.

<http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009736>;

http://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_123.pdf

Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. С. 164, 235, 247, 283, 311; С. 132–311, 406–423.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Kochan_Iryna/Linhvistychnyi_analiz_tekstu.pdf;

https://chtyvo.org.ua/authors/Kochan_Iryna/Linhvistychnyi_analiz_tekstu/),

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 491–541, 550–630.

Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. С. 54–90, 114–129, 172–205. <https://academia-pc.com.ua/product/217>

Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. С. 28–95, 96–132, 154–211. <http://194.44.152.155/elib/local/sk756619.pdf>

Блок 1. Комунікативно-прагматична парадигма дослідження української мови

Питання для самоперевірки

- ✓ У чому полягає суть антропоцентричного підходу до вивчення мови в комунікативно-прагматичній парадигмі?
- ✓ На Вашу думку, спілкування й комунікація – це тотожні, синонімічні чи родо-видові поняття?

- ✓ Схарактеризуйте три моделі спілкування в сучасній теорії комунікації.
- ✓ Вкажіть функції та закони спілкування. На основі яких критеріїв виділяють типи комунікації?
- ✓ Встановіть сутність і компонентну структуру комунікативного акту.
- ✓ Схарактеризуйте види мовленнєвих актів.
- ✓ Які Ви знаєте комунікативні інтенції, стратегії й тактики мовленнєвого спілкування?
- ✓ Опишіть вербальні й невербальні засоби комунікації.
- ✓ Назвіть основні типи, закони та правила комунікативної взаємодії.
- ✓ Які Ви знаєте види мовленнєвих жанрів? Дайте їм повну характеристику.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Українська мова як об'єкт лінгвістики тексту й дискурсології

Питання для самоперевірки

- ✓ Чому *дискурс* розглядають як об'єкт дослідження антропоцентричного мовознавства?
- ✓ Які значення терміна «*дискурс*» домінують у сучасних наукових парадигмах? Чи тотожні поняття *дискурсу* й *тексту*?
- ✓ Назвіть спільні та відмінні ознаки *дискурсу* й *тексту*.

- ✓ Схарактеризуйте основні підходи (напрями) до вивчення *дискурсу* й *тексту* в лінгвістиці.
- ✓ Дайте визначення категоріям тексту. Які Ви знаєте дефініції й види контексту?
- ✓ Які є засоби створення імпліцитного плану тексту?
- ✓ Вкажіть мету герменевтичних технологій тлумачення й інтерпретації текстів.
- ✓ Чим зумовлене видове розмаїття *дискурсів*? Які Ви знаєте класифікації? Назвіть ознаки різновидів дискурсу.
- ✓ Опишіть процедуру й рівні дискурс-аналізу.
- ✓ Схарактеризуйте завдання й етапи контент-аналізу як методики дискурсивного аналізу.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 4. УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТЛІ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОЇ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНОЇ ПАРАДИГМ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Українська мова в контексті когнітивної парадигми.
2. Українська мова в контексті лінгвоконцептології.
3. Психолінгвістичний аспект дослідження української мови.

Рекомендована основна література

Засекіна Л.В., Засекін С.В. Вступ до психолінгвістики. Навчальний посібник. Острого: Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2002. С. 54–62, 93–100, 137–141.

http://psychotransling.ucoz.com/_ld/0/17____.pdf ;
<https://studfile.net/preview/5722187/>

Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Л. О. Калмикова Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во «Фенікс», 2008. С. 50–66, 87–100.

https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 206–240, 377–420, 469–474, 693–702.

https://www.academia.edu/19314183/Selivanova_O_O_Suchasna_lingvist_yka_napriamy_ta_problemy_1576

Блок 1. Українська мова в контексті когнітивної парадигми й лінгвоконцептології

Питання для самоперевірки

- ✓ Доведіть, що антропоцентризм є одним із дослідницьких принципів когнітивної лінгвістики.
- ✓ У чому суть когнітивного підходу до аналізу мовних явищ?
- ✓ Доведіть на прикладах публікацій останнього десятиріччя, що українська мова стала об'єктом когнітивних студій.
- ✓ Які можна виділити напрями когнітивних досліджень на матеріалі різностильових текстів української мови?
- ✓ З'ясуйте сутність категоризації та концептуалізації як основних пізнавальних процесів.

- ✓ Обґрунтуйте принципи когнітивної граматики як однієї з провідних концепцій когнітивної семантики.
- ✓ Схарактеризуйте пропозиційний підхід до моделювання структур репрезентації знань. Як витлумачував *пропозицію* український мовознавець І. Р. Вихованець?
- ✓ Як представлена предикатно-актантна структура речення в рольовій (відмінковій) граматиці Ч. Філлмора та теорії валентності Л. Теньєра й семантичного синтаксису І. Р. Вихованця?
- ✓ Розкрийте специфіку фреймового підходу в пропозиційному моделюванні, а також поняття фрейму і його типологію.
- ✓ Розмежуйте значення термінів *концепт* і *поняття*, встановіть їхню структуру. Які критерії покладені в основу класифікації концептів?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Психолінгвістичний аспект дослідження української мови

Питання для самоперевірки

- ✓ Доведіть, що сучасна психолінгвістична парадигма є антропоцентричною.
- ✓ Ознайомтеся з відомими у психолінгвістиці концепціями породження (продукування) мовлення. Яка з них, на Вашу думку, найбільш аргументована?

- ✓ Здійсніть порівняльний аналіз основних психолінгвістичних моделей сприйняття й розуміння мовлення. Які з них мають найбільше переваг і застосувань у практичній діяльності?
- ✓ Які дослідження передбачає проблема онтогенезу мовлення?
- ✓ Схарактеризуйте термінопоняття *пам'ять, знання, мовна компетенція* з погляду психолінгвістики.
- ✓ Наведіть кілька найвідоміших у психолінгвістиці визначень і класифікацій *асоціацій*. Обґрунтуйте тезу, що асоціації є найбільш важливим показником організації ментального лексикону людини.
- ✓ У яких галузях лінгвістики і навіщо використовують методику асоціативного експерименту?
- ✓ Вкажіть сутність, завдання, принципи й методи нейролінгвістичного програмування.
- ✓ Розкрийте психологічні механізми мовленнєвої діяльності.
- ✓ Які види мовленнєвої діяльності є предметом психолінгвістики?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 5. ЕТНООРІЄНТОВАНІ ПАРАДИГМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Співвідношення мови й етносу, мови та етнічної свідомості як об'єктів дослідження сучасної лінгвістики.

2. Етнолінгвістична парадигма дослідження української мови.
3. Етнопсихолінгвістична парадигма.

Рекомендована основна література

Дружененко Р. С. Етнолінгвістичний аспект аналізу тексту (фрагмент лекції для студентів-філологів): збірник наукових праць. 2011. Т. 1, № 60 (2011). С. 88–93.

<https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3676/3208>.

Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhaivoronok_VV/Znaky_ukrainskoi_etnokultury.pdf

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 252–277.

Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. С. 40–60, 103–142.

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/298/1/N.%20M.%20Sharmanova%20-%20Etnolinguistika.pdf>

Блок 1. Етнолінгвістична парадигма дослідження української мови

Питання для самоперевірки

- ✓ Які Ви знаєте тлумачення термінопоняття «етноцентризм»? Схарактеризуйте етнічну ідентичність як позитивну форму вираження етноцентризму.
- ✓ Що є об'єктом вивчення етнолінгвістики? З якими науковими галузями вона пов'язана?
- ✓ Чому Олександра Потєбню називають фундатором слов'янської та української етнолінгвістики?
- ✓ Вкажіть етнолінгвістичні основи дослідження мови та проблеми сучасної української етнолінгвістики та етнопсихолінгвістики.

- ✓ Які завдання постають перед сучасною українською лінгвокультурологією?
- ✓ Наведіть конкретні приклади, що засвідчують взаємодію *мови, етносу й культури*.
- ✓ Як відбувається відображення в національній мові національного характеру, етнічної самосвідомості та менталітету? Назвіть чинники формування національного характеру й ознаки менталітету українців.
- ✓ Доведіть на конкретних прикладах, що мова фольклору й художньої літератури є репрезентантом етнокультури нації.
- ✓ Яка роль національно маркованої лексики, зокрема етнонімів, у відображенні етнічної культури й ментальності українців?
- ✓ Яким чином слова-міфологеми виступають трансляторами етномовної свідомості українців?
- ✓ Обґрунтуйте етнолінгвістичну спрямованість української фразеології.
- ✓ Аргументуйте тезу, що українські паремії й афоризми розкривають мовну свідомість, духовний світ, метальність етносу?
- ✓ Простежте зв'язок концепта з етнічною культурою. Схарактеризуйте універсальні й етнічні концепти в етнокультурній концептосфері українців.
- ✓ Розкрийте роль етнічної символіки в самоутвердженні української нації? За якими критеріями класифікують етнічні символи?
- ✓ Які концепти формують мовну картину світу українців?
- ✓ Яку роль відіграють прецедентні феномени у кодуванні й декодуванні етнічно значущої інформації? Опишіть їхні види.
- ✓ Подайте дефініцію й типологію базових кодів української етнокультури.
- ✓ Розмежуйте термінопоняття *соціокультурний стереотип, етнічний стереотип, національно-культурний стереотип*.
- ✓ У яких мовних знаках відображені етнічні й соціокультурні стереотипи українців?

- ✓ Розмежуйте поняття інкультурації та акультурації. Вкажіть основні вияви, причини й наслідки культурного шоку.
- ✓ Окресліть актуальні проблеми сучасної міжкультурної комунікації.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Етнопсихолінгвістична парадигма

Питання для самоперевірки

- ✓ Які галузі знань стали підґрунтям для виокремлення етнопсихолінгвістики? Розкрийте її взаємозв'язок з іншими науками.
- ✓ Що вивчає етнопсихолінгвістика? З'ясуйте її об'єкт, предмет і завдання.
- ✓ Окресліть основні напрями розвитку та прикладні функції етнопсихолінгвістики. Для представників яких професій особливо відчутне прикладне значення етнопсихолінгвістики?
- ✓ Дайте визначення понять *етнічний характер, етнічний темперамент, етнічні почуття, етнічні стереотипи, етнічна самоідентифікація, національна самосвідомість, національний характер, національні інтереси, національна самооцінка, почуття національної гідності, національна гордість, етнічна (національна) ментальність, етнічний (національний) менталітет, психічний склад нації, етнічна маргінальність, толерантність, індивідуалізм*. Укладіть глосарій.

- ✓ Які психологічні чинники формують національний характер і менталітет?
- ✓ Визначте етнопсихологічні риси українців з їх обґрунтуванням. Як релігія впливає на формування психічного складу українців?
- ✓ Як відбиваються в мовній діяльності психічний склад, характер, ментальність етносу?
- ✓ Розкрийте сутність поняття «філософія серця». Як його витлумачено у творчій спадщині Г. Сковороди?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 6. ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ДО ОПИСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Співвідношення мови і культури як об'єктів дослідження сучасної лінгвістики.
2. Українська мова в контексті лінгвокультурологічної парадигми.
3. Міжкультурна комунікація.

Рекомендована основна література

Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Zhaivoronok_VV/Znaky_ukrainskoi_etnokultury.pdf

Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. С. 42–154.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 278–306.

Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. С. 60–102.

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/298/1/N.%20M.%20Sharmanova%20-%20Etnolinguistika.pdf>

Блок 1. Українська мова в контексті лінгвокультурологічної парадигми

Питання для самоперевірки

- ✓ Вкажіть основні напрями, завдання і предмет лінгвокультурології. Наскільки дотичні вони до етнолінгвістики?
- ✓ Наведіть приклади взаємодії мови та культури.
- ✓ Які основні ознаки культурної конотації?
- ✓ Схарактеризуйте структуру *лінгвокультурного типажу* та *мовної особистості*. Як співвідносяться ці поняття?
- ✓ Чому важливо розглядати українську фразеологію в лінгвокультурологічному вимірі? Розкрийте національно-культурні особливості українських фразеологізмів.
- ✓ Чому метафори, порівняння й епітетети зараховують до лінгвокультурних явищ?
- ✓ Як співвідносяться поняття лінгвокультури й концепту? Назвіть основні функції, властивості, джерела лінгвокультурем та принципи їх класифікації у мовознавстві.
- ✓ Окресліть типологію символів з погляду лінгвокультурології. У чому виявляється національно-культурна специфіка символізації? Які лексеми здатні набувати символічного значення?

- ✓ Вкажіть спільне та відмінне між національно-культурними архетипами й символами.
- ✓ З'ясуйте значення термінів *концепти*, *ментефакти*, *константи* в лінгвокультурологічному аспекті.
- ✓ Дайте порівняльну характеристику стереотипам та прецедентним феноменам як лінгвокультурним явищам.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Міжкультурна комунікація

Питання для самоперевірки

- ✓ У яких аспектах досліджують міжкультурну комунікацію сучасні лінгвісти?
- ✓ Поясніть суть міжкультурної комунікації на основі відомих наукових теорій.
- ✓ Які фактори визначають основні форми міжкультурної комунікації?
- ✓ На яких знаннях, цінностях і правилах ґрунтується міжкультурна компетенція? Яка вага вербальних і паравербальних одиниць у її формуванні?
- ✓ Схарактеризуйте стилі міжкультурної комунікації.
- ✓ Вкажіть принципи, звичаї та комунікативні табу, які потрібно враховувати в міжкультурному спілкуванні.
- ✓ Які варто знати відмінності невербальних засобів різних етносів для налагодження ефективної міжкультурної комунікації?

- ✓ З'ясуйте, у яких аспектах теорія міжкультурної комунікації витлумачує *культурний релятивізм* та *етноцентризм*.
- ✓ Які форми й етапи акультурації Вам відомі?
- ✓ Вкажіть симптоми й форми вияву культурного шоку. Які чинники впливають на його виникнення?
- ✓ Які Ви знаєте способи подолання культурного шоку? Визначте мету й види міжкультурного тренінгу.
- ✓ Які Ви знаєте міжнародні природні й штучні мови? Вкажіть їхню роль у міжкультурній комунікації.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Змістовий модуль 2
**МОВА Й СОЦІУМ У НОВІТНІХ
НАУКОВИХ ПАРАДИГМАХ**

**ТЕМА 7. УКРАЇНСЬКА МОВА
В СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Блок 1. Мова і суспільство

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Соціолінгвістика як міждисциплінарна наука, її об'єкт, завдання й основні напрями.
2. Методи соціолінгвістичних досліджень. Контент-аналіз і дискурс-аналіз.
3. Основні термінопоняття соціолінгвістики: мовна спільнота, рідна мова, мовний код, перемикання і змішування кодів, інтерференція, диглосія й білінгвізм, мовна варіативність, мовна норма, мовна ситуація тощо.
4. Соціальна й територіальна диференціація мови. Субстандартна лексика. Соціолект та діалект.
5. Мовна ситуація й мовна політика. Мовні конфлікти.
6. Мовна особистість. Мовна поведінка. Мовний портрет.

Рекомендована основна література

Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. С. 168–196.

<https://studfile.net/preview/3577794/>

Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. С. 40–157.

<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12700>

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. С. 323–358.

Ситар Г. Політична лінгвістика : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 035 «Філологія» освітньої програми «Прикладна лінгвістика». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. С. 33–135.

https://r.donnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/170/Cumar_Politicna%20lingvistika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Питання для самоперевірки

- ✓ Що вивчає соціолінгвістика? Які напрями сформувалися в межах цієї науки?
- ✓ З'ясуйте спільне та відмінне між соціолінгвістикою, етнолінгвістикою та лінгвокультурологією.
- ✓ Які методи дослідження найчастіше використовують у сучасній соціолінгвістиці? Розкрийте специфіку кожного методу, його завдання й основні етапи.
- ✓ Які ознаки територіальних діалектів відрізняють їх від інших різновидів національної мови? Яка відмінність між соціальними і територіальними діалектами?
- ✓ Дайте визначення соціолекту і вкажіть його структуру. Розмежуйте поняття “арго”, “жаргон”, “сленг”. Назвіть джерела формування й поповнення та головних носіїв такої субстандартної лексики.
- ✓ У яких сферах побутують соціальні діалекти? Яке функційне навантаження жаргонізмів і сленгізмів у мові художньої літератури та публіцистики.
- ✓ Схарактеризуйте жаргоновживання у віковому та гендерному аспектах.
- ✓ Вкажіть передумови виникнення мовної інтерференції та суржику. Схарактеризуйте специфіку орфоепічної, лексичної й граматичної інтерференції.

- ✓ Які Ви знаєте підходи щодо розмежування понять *білінгвізм* і *диглосія*?
- ✓ Які особливості мовної ситуації в Україні на сучасному етапі?
- ✓ Розкрийте зміст поняття «мовна політика держави», вкажіть її етапи.
- ✓ Які проблеми й перспективи національно-мовної політики в Україні?
- ✓ На яких критеріях ґрунтується виокремлення типів мовної поведінки?
- ✓ Вкажіть ознаки мовної особистості. Які елементи формують мовний портрет представника певної соціальної групи?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Політична лінгвістика. Мова і влада

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Політична лінгвістика: міждисциплінарна галузь знань чи самостійна наука.
2. Напрями політичної лінгвістики.
3. Специфічні риси політичної мови, політичної комунікації та політичного дискурсу.
4. Жанрово-стильові різновиди політичного дискурсу. Політична реклама.

5. Вербальні та невербальні засоби впливу на свідомість реципієнта в політичному дискурсі.
6. Мова, політика і влада.
7. Контент-аналіз політичного дискурсу.

Питання для самоперевірки

- ✓ У чому виявляється міждисциплінарний характер політичної лінгвістики? Теоретичний потенціал яких наукових галузей вона інтегрує? Простежте її зв'язок із соціолінгвістикою.
- ✓ Чи правомірно на сьогодні кваліфікувати політичну лінгвістику як самостійну науку? Обґрунтуйте свою думку?
- ✓ Які напрями виокремлюють у політичній лінгвістиці? Вкажіть основні їхні завдання.
- ✓ Розкрийте поняття *політичної мови*, *політичної комунікації* та *політичного дискурсу*, їхні ознаки, структуру, функції. Чи можна вважати ці поняття тотожними? Як вони співвідносяться?
- ✓ Розмежуйте поняття *політична мова* й *мовна політика*. Чи є мовна політика держави об'єктом політичної лінгвістики?
- ✓ Політичний дискурс – це окремий тип дискурсу чи різновид публіцистичного, офіційно-ділового, наукового тощо?
- ✓ Схарактеризуйте жанрове розмаїття політичної комунікації та мовностилістичні параметри кожного виду політичного дискурсу.
- ✓ Які проблеми взаємодії мови і влади розглядає політична лінгвістика?
- ✓ Вкажіть специфіку побудови й мовленнєвого оформлення текстів політичної реклами та антиреклами?
- ✓ Порівняйте співвідношення вербальних і візуальних засобів у білбордах, плакатах, листівках під час передвиборчої агітації. Які з них мають найбільший сугестивний вплив на реципієнтів-виборців?
- ✓ Яка роль в політичному дискурсі аксіологічної лексики, іншомовних слів, неологізмів, фразеології, метафор, перифраз,

прецедентних феноменів як засобів впливу на адресата? Розкрийте значення графічних засобів.

- ✓ З'ясуйте принципи й основні етапи виконання контент-аналізу в політичній лінгвістиці.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 8. МОВА Й СОЦІАЛЬНА СТАТЬ ЛЮДИНИ ЯК ОБ'ЄКТ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Предмет і завдання гендерної лінгвістики, її основні термінопоняття.
2. Становлення і пріоритетні напрями української лінгвогендерології.
3. Основні аспекти дослідження гендерної проблематики у лінгвістиці.
4. Гендерні стереотипи й мовний сексизм.
5. Особливості мовлення чоловіків і жінок.

Рекомендована основна література

Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман / За ред. Т. А. Космеди. Харків; Дрогобич : Коло, 2014. С. 22–226.

http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/gendli.pdf

Синчак О. Гендерована мова: вектори влади і впливу // Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Вид. третє, випр. і доп. Київ : Критика, 2017. С. 117–134.

https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medii_2017.pdf

Тараненко О. О. Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 112 с.

<http://www.inmo.org.ua/assets/files/2021/тараненко-о.-о.-андроцентризм-2021.pdf>

Словник гендерних термінів [Електронний ресурс]. <http://a-z-gender.net/ua/category/%D0%BC>

Питання для самоперевірки

✓ За матеріалами колективної монографії *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика* / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осінова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман / За ред. Т. А. Космеди. Харків; Дрогобич : Коло, 2014. 472 с.

http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/gendli.pdf дайте

відповіді на питання:

- Окресліть витоки, становлення й розвиток гендерної лінгвістики в Україні. Яку роль у цих процесах відіграли І. Франко, Л. Булаховський, Ю. Шевельов?
- Розкрийте специфіку гендерного аспекту дослідження граматичної категорії роду іменника, лексико-семантичної, фразеологічної та словотвірної систем української мови.
- Опишіть гендерно марковані комунікативні стратегії й тактики у вербальній і невербальній комунікації.

✓ Опрацюйте наукову статтю (див.: Чуєшкова О. *Синонімія в терміносистемі гендерної лінгвістики* // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 869. С. 105–108 (<http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/41518>) і дайте відповіді на питання:

- Синонімія в термінології є негативним / небажаним чи виправданим / доцільним явищем? До якої думки Ви схилиєтеся?
- Які синонімічні ряди однослівних термінів і терміносполук представлено в гендерній лінгвістиці? Абсолютні чи відносні синоніми домінують у ній?
- Чим відрізняється явище термінологічної варіантності від синонімії? Яке ставлення науковців до варіантності термінів? Які варіантні номінації зафіксовані в терміносистемі гендерної лінгвістики?

✓ Назвіть сучасні напрями лінгвістичних досліджень гендеру в Україні та їх представників (див.: Левченко Олена. *Лінгвістичні дослідження гендеру в Україні* // *Людина. Комп'ютер. Комунікація* : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. С. 74–83. (4. Гендерна лінгвістика). <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/40822>;

Космеда Т. А. Сучасний стан розробки гендерної проблематики в Україні // *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика* / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман / За ред. Т. А. Космеди. Харків; Дрогобич : Коло, 2014. С. 59–107. http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/gendli.pdf).

✓ Опрацюйте розділ 7 підручника (див.: Синчак О. *Гендерована мова: вектори влади і впливу* // *Гендер для медій* : Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних

спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Вид. третє, випр. і доп. Київ: Критика, 2017. С. 117–134. https://ua.boell.org/sites/default/files/gender_dlya_medii_2017.pdf) і дайте відповіді на питання:

- Які гендерні стереотипи вам відомі?
 - Вкажіть вияви андроцентризму на лексичному і граматичному рівнях мови.
 - Як ви розумієте поняття *мовний сексизм*? Назвіть засоби його вираження в українській мові.
 - Чим небезпечний мовний сексизм? Досвід яких країн щодо подолання мовного сексизму, на вашу думку, є корисним?
 - Розкрийте роль медій у гендерному реформуванні мови. Які рекомендації щодо дотримання гендерно паритетної мови в медіадискурсі варто взяти до уваги?
 - Які суфікси вживають для творення фемінітивів в українській мові? (зверніться також до Українського правопису, 2019 р.)
- ✓ Схарактеризуйте основні аспекти дослідження фемінітивів (див.: *Костусяк Н., Межов О., Навальна М., Українські фемінітиви в контексті мовної динаміки, синтаксичної семантики, деривації та проблем нормативності. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2021. Вип. 32. С. 171–184). <https://sites.google.com/site/naukazapmovoznavstvo/arhiv-nomeriv/vipusk-32>*

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі

«Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 9. ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА МІЖГАЛУЗЕВА НАУКОВА ПАРАДИГМА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Об'єкт, мета і завдання юридичної лінгвістики, її взаємозв'язки з іншими науками. Етапи становлення правничої лінгвістики як науки.
2. Юридична термінологія: походження, словотворення, семантика, стилістичні функції та складні випадки вживання.
3. Особливості взаємодії мови та права, лінгвістичної та правової кодифікації, мовної і юридичної норми як об'єктів мовознавчих і правознавчих досліджень.
4. Мова права (юридична мова) як функційний підстиль літературної мови та система лексичних, граматичних і стилістичних засобів. Жанрово-стильові різновиди та функції мови права.
5. Види, призначення та методики лінгвістичних експертиз.

Рекомендована основна література

Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навчальний посібник. 2-ге вид., змін, і доп. Київ : Стилос, 2004. С. 166–167, 173–180, 184–186.

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11215/Artykutsa_Mova_prava_i_yurydychna.pdf

Правнича лінгвістика: навч. посіб. / Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Гусарова. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2010. (розділи 5–6, 8).

Шевченко Л., Сизонов Д. Лінгвістична експертиза: підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 100–139, 157–166.

Блок 1. Юридична термінологія

Питання для самоперевірки

- ✓ Яке значення правничої лінгвістики в системі наукових знань? Вкажіть основні її завдання і прикладні проблеми у взаємодії з іншими науками.
- ✓ Які лінгвістичні знання затребувані сьогодні у сфері права?
- ✓ З'ясуйте місце юридичної термінології у словниковій системі національної мови, її інформативне та соціально-комунікативне значення.
- ✓ Яким вимогам повинен відповідати юридичний термін? Чи потребує, на вашу думку, удосконалення українська термінологія права? Які інституції повинні цьому сприяти?
- ✓ Вкажіть специфічні ознаки та функції юридичного терміна. Яка роль термінологічних словосполучень у правових текстах?
- ✓ Назвіть і схарактеризуйте основні типи сучасних юридичних словників, особливості структури словникової статті в них, засоби і специфіку подання термінологічного матеріалу тощо.
- ✓ Порівняйте специфіку тлумачення правничих термінів у загальномовних (лінгвістичних), енциклопедичних і спеціальних (юридичних) словниках.
- ✓ Установіть кореляцію питомих і запозичених термінолексем у юридичних текстах (за вибором). Які за походженням термінологічні одиниці переважають? Чи завжди необхідно вживати запозичення?
- ✓ Яким термінам слід надавати перевагу в законодавчих текстах: інтернаціональним чи національним? Чи доцільно замінити

запозичені терміни на питомі у чинному законодавстві? Чи можлива така заміна без трансформації змісту? Обґрунтуйте свою відповідь.

- ✓ Виявіть найпродуктивніші способи словотворення і походження новітньої термінології, авторських неологізмів юридичної сфери на основі текстових матеріалів періодики, теле- і радіопередач, наукової, науково-популярної, публіцистичної, художньої літератури правової тематики.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Мова права

Питання для самоперевірки

- ✓ Вкажіть основні функції та сфери використання сучасної правничої мови. Які лінгвістичні компетентності потрібні для аналізу юридичного тексту в умовах сьогодення?
- ✓ Схарактеризуйте функціонально-стильові різновиди мови права: офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, розмовний.
- ✓ Які ви знаєте жанри законодавчого (законотворчого), дипломатичного, судово-правового (судово-процесуального), адміністративно-юридичного (адміністративно-канцелярського) підстилів юридичної мови?

- ✓ Розкрийте лексико-граматичні та стилістичні особливості законодавчих актів. Які труднощі терміно- і слововживання ви помітили?
- ✓ Схарактеризуйте основні етапи та методики редакторського аналізу й лінгвістичної експертизи законопроектів.
- ✓ Встановіть специфіку лексичного наповнення і граматико-стилістичного оформлення різножанрових адміністративно-юридичних документів (заява, пояснювальна й доповідна записка, акт, протокол, план роботи, звіт, характеристика, наказ щодо особового складу, доручення, заповіт, розписка, службовий лист, відгук, резолюція, договір).
- ✓ Схарактеризуйте мовні риси жанрових різновидів юридичної науки і правової публіцистики.
- ✓ Якою, на вашу думку, має бути мова законів, щоб вона була зрозумілою як фахівцям, так і пересічним громадянам?
- ✓ Які мовні поради ви дали б сучасним законодавцям для поліпшення стилю нормативних актів?

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 3. Лінгвістичні експертизи

Питання для самоперевірки

Опрацюйте навчальне видання: Шевченко Л., Сизонов Д. *Лінгвістична експертиза: підручник*. Київ : ВПЦ «Київський

університет», 2021. 244 с. Схарактеризуйте об'єкти, види й методики спеціалізованих лінгвістичних експертиз в юридичній практиці:

- Лінгвістичні експертизи текстів, у яких виявлено порушення законодавства України про мову.
- Лінгвістичні експертизи текстів у справах про антиконституційну та екстремістську діяльність, розпалювання ворожнечі (расової, міжнаціональної, соціальної, релігійної тощо).
- Лінгвістичні експертизи текстів у справах про захист честі й гідності громадян, які зазнали образи, моральної шкоди й приниження ділової репутації, вербальної агресії, булінгу й мобінгу, шахрайства й маніпулювання, мовленнєвої крадіжки (плагіату).
- Лінгвістичні експертизи текстів ЗМІ.
- Лінгвістичні експертизи політичних текстів.
- Лінгвістичні експертизи офіційних документів.
- Лінгвістичні (неймінгові) експертизи з ідентифікації власних назв.
- Почеркознавчі, авторознавчі й фоноскопичні лінгвістичні експертизи.
- Лінгвоюридичні експертизи з правового захисту об'єктів товарного знака (логотипа), інтелектуальної власності й авторського права.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання *Moodle* ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

ТЕМА 10. МЕДІАЛІНГВІСТИКА. УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Медіатекст і медіадискурс як ключові поняття медіалінгвістики.
2. Типи і жанрове розмаїття медійних текстів.
3. Інноваційні динамічні процеси в мові ЗМІ початку ХХІ ст.
4. Мовні засоби увиразнення та технології впливу в сучасному медіадискурсі.
5. Типологія мовних помилок у журналістських текстах.
6. Немовні девіації в ЗМІ.
7. Лінгвістичні й логічні засади редагування медіатекстів.

Рекомендована основна література

Лексика українських мас-медіа: монографія / за ред. М. Навальної. Переяслав-Хмельницький : «Видавництво КСВ», 2019. 212 с.

http://ephseir.phdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/8989898989/4314/Навальна_монографія.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Приходько Н. С., Богдан С. К. Лінгвостилістичний аналіз тексту: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 124 с.

Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Теорія медіалінгвістики : підручник ; за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 10–106, 113–117, 126–171.

https://www.academia.edu/60571086/Теорія_медіалінгвістики_підручник_Лариса_Шевченко_Дмитро_Сизонов_за_ред_Л_І_Шевченко_Київ_ВПЦ_Київський_університет_2021_214_с

Блок 1. Мова сучасних ЗМІ

Питання для самоперевірки

Опрацюйте підручник із медіалінгвістики (див.: Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Теорія медіалінгвістики : підручник ; за ред. Л. І. Шевченко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.

<https://drive.google.com/file/d/1-5c2vzNmNyo7d4zhomuK823e6it5Fp0K/view>).

Підготуйтеся до обговорення на практичному занятті за такими питаннями:

- ✓ Що вивчає медіалінгвістика? У чому полягає її міждисциплінарність?
- ✓ Розмежуйте об'єкт і предмет медіалінгвістики, вкажіть основні її завдання та проблеми.
- ✓ Простежте еволюцію терміна медіалінгвістика. З якими термінопоняттями він корелює?
- ✓ Висвітліть особливості становлення й розвитку медіалінгвістики в Україні.
- ✓ Вкажіть ознаки медіадискурсу та основні підходи до визначення його типів. У яких аспектах досліджують медіадискурс?
- ✓ Чи доцільно, на вашу думку, ототожнювати поняття медіадискурсу та медіатексту? Як вони співвідносяться?
- ✓ Які є авторські інтерпретації поняття медіатексту? Визначте його параметри та критерії класифікації.
- ✓ Схарактеризуйте лінгвістичні стратегії й тактики медіакомунікації.
- ✓ Розкрийте призначення методів лінгвістичного аналізу медійних текстів.
- ✓ Які зовнішні та внутрішньомовні чинники впливають на розвиток медіакомунікації?
- ✓ Назвіть критерії класифікації й типи медіажанрів.
- ✓ Схарактеризуйте різновиди інформаційних медіажанрів в лінгвістичному аспекті.
- ✓ Які мовні ознаки аналітичних жанрів медіа?
- ✓ Опишіть мовностилістичні засоби художньо-публіцистичних медіажанрів.
- ✓ Схарактеризуйте особливості мовного оформлення різновидів рекламної комунікації.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання Moodle ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням

<https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

Блок 2. Мовні й немовні девіації в медіатекстах, їх редагування

Питання для самоперевірки

- ✓ Які причини появи мовних і немовних девіацій у ЗМІ? За якими критеріями класифікують мовні помилки?
- ✓ Схарактеризуйте найпоширеніші типи помилок у медіатекстах на лексичному рівні. Чи трапляються в медіаматеріалах орфографічні й пунктуаційні помилки? Як ви оцінюєте правописну грамотність сучасних медіа? (див.: *Мариненко І. Орфографічні й лексичні помилки в крос-медійних ЗМІ: типологія, причини виникнення. Мова: класичне-модерне-постмодерне. Київ, 2017. Вип. 3. С. 227–235. <http://cstp.ukma.edu.ua/article/view/124916>; Ковальчук Н., Яворський А. Орфографічні помилки в журналістських текстах (на матеріалі інтернет-видання «ВолиньPost») // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 156–158. https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnya.pdf).*
- ✓ Які види синтаксичних девіацій Ви помітили на сторінках газетних видань? (див.: *Яворський А. Ю. Синтаксичні помилки в журналістських текстах (на матеріалі газети “День”) // Науковий вісник Волинського національного університету імені*

Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2012. № 1 (226). С.143–150.

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6056/1/143-150.pdf>;

Яворський А. Ю. Анормативи у структурі простого речення (за матеріалами друкованих ЗМІ) // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. / за ред. проф. А. М. Поповського. Д. : Видавець Біла О. К., 2012. Вип. 11. С. 213–222.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/535/1/pomylky_proste.pdf;

Яворський А. Ю. Типові помилки у структурі складнопідрядного речення (за матеріалами друкованих ЗМІ) // Український смисл : збірник наукових праць / за ред. проф. А. М. Поповського. Дніпропетровськ, 2012. № 1. С. 233–240.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/534/1/pomylky_skladno_pidryadne.pdf;

Яворський А. Ю. Типові помилки у структурі словосполучення (за матеріалами друкованих ЗМІ) // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика : наук. журн. / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2013. Вип. 17. С. 169–173.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10328/1/Yavorskiy_Luts_k.pdf

- ✓ Окресліть типологію морфологічних помилок у журналістських текстах (див.:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10744/1/Yavorskiy%20%28lutsk%29.pdf>).

- ✓ Чи вмотивовано кваліфікувати мовні помилки, проаналізовані у поданих публікаціях, як морфологічні? До якого типу девіацій Ви б їх зарахували?

(див.: *Ріней М. Аспекти ненормативного вживання дієслів у журналістських текстах (на матеріалі одного номера всеукраїнської газети «День»).* Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Журналістика». 2020. Вип. 48. № 1. С. 162–172.

https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21711/29_0.pdf;

Ріней М. Ненормативне вживання прийменника «при» в газетних матеріалах. Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика». 2012. Вип. 36. С. 380–385.

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/download/4767/4794>;

Ріней М. Прислівники «пізніше», «потім» і «згодом» в українській мові. Дивослово. Київ, 2013. № 3. С. 48–49. <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2021-2/zhurnal-ukrayinska-mova-1-77-2021/porushennya-leksychnoyi-normy-v-suchasnij-gazetnij-movi.html>;

Ріней М. Прийменник «попри» в газетних публікаціях. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. Львів, 2010. Вип. 2(18). С. 443–449. <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Zb/NDI2010/JRN/PDF/36.pdf>).

- ✓ Чи задовольняє Вас рівень культури усного теле- і радіомовлення в Україні? З чим пов'язано наявність орфоепічних і акцентуаційних анормативів в українському медіадискурсі? (див.: Пономарів О. Про найпоширеніші мовні помилки в радіо- й телефірі. Детектор медіа. 2017. 10 трав. <https://detector.media/infospace/article/125677/2017-05-10>).
- ✓ Які немовні девіації пов'язані з особливостями творчого процесу в ЗМІ, а які ґрунтуються на відхиленнях від постулатів редагування?
- ✓ Окресліть лінгвістичні та логічні засади редагування журналістських текстів.

Практичні завдання

Практичні завдання до теми розміщені на платформі дистанційного навчання Moodle ВНУ імені Лесі Українки. Для їх виконання потрібно зареєструватися на електронному курсі «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» за покликанням <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1913>

та ознайомитися з інструкцією.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ¹

Дізнатися про мету, завдання, структуру і зміст освітнього компонента «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм», рекомендовані джерела, політику викладача щодо студента, форми контролю й систему оцінювання можна, переглянувши силабус на сайті факультету за покликанням <http://surl.li/ctkxx>. Відповідно до навчального плану дисципліна передбачає лекції, практичні заняття, самостійну роботу студента і консультації. Отож, щоб належно опанувати кожен тему зокрема й дисципліну загалом, потрібно:

- 1) уважно прослухати лекції викладача;
- 2) ознайомитися з переліком питань до практичного заняття і самостійної роботи;
- 3) засвоїти базові термінопоняття;
- 4) опрацювати рекомендовані джерела;
- 5) ознайомитися з алгоритмами різновидів лінгвістичного аналізу текстів;
- 6) дати відповіді на питання для самоперевірки;
- 7) виконати практичні завдання.

На лекціях викладач висвітлює основні положення теми, розкриває значення базових термінопонять, здійснює огляд наукової та навчальної літератури, акцентує на складних і проблемних питаннях, заохочує до участі в дискусії, використовує для активізації уваги студентів ілюстративний матеріал, наочні засоби, зокрема у формі презентацій, та сучасні інформаційні технології. Презентації з курсу розміщені також на платформі Moodle (<http://surl.li/udwpt>).

У силабусі подано таблицю з послідовністю змістових модулів і тем, кількістю годин на вивчення кожної з них і максимальним балом за тему. Ознайомитися з переліком теоретичних питань до практичних занять і самостійної роботи можна в цьому посібнику, а також на платформі Moodle. Теоретичну підготовку студента за цими пита-

¹ Укладено на основі видання: Межов О. Г. Теоретичні та прикладні аспекти вивчення мови : методичні рекомендації для підготовки магістрів спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Українська мова та література. Світова література». Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 96 с.

ннями викладач оцінює на практичних заняттях під час індивідуального, фронтального чи комбінованого опитування, бесіди, участі в дискусії, роботи в малих групах тощо. Засвоїти базові термінопоняття та їх тлумачення допоможе поданий у цьому посібнику короткий словник, а також глосарій на платформі *Moodle*. Із метою глибшого засвоєння термінологічного апарату у списку додаткових джерел рекомендовано відповідні словники, які є у відкритому доступі на різних освітніх платформах, репозитаріях і сайтах ЗВО.

Опрацювання рекомендованих джерел доцільно розпочинати з підручників і навчальних посібників, перелік яких (з обов'язковими для прочитання сторінками) наведено до кожної теми в цьому виданні. Для кращого запам'ятовування варто фіксувати важливі тези в зошиті, формуючи опорний конспект відповіді на семінарі. Поглибленню знань з окремих питань сприятиме студіювання рекомендованої додаткової літератури й інтернет-ресурсів, наведених у кінці посібника. Також пропоновані до кожної теми додаткові джерела (див. на платформі *Moodle*), зокрема статті у фахових виданнях, розділи монографій, посібників, словників (із відповідними гіперпокликаннями) допоможуть виконати практичні завдання.

Алгоритми різних видів лінгвістичного аналізу текстів: комунікативного, текстово-дискурсивного, етнолінгвістичного, лінгвокультурного, лінгвостилістичного – можна знайти в електронному курсі на платформі *Moodle*.

Перелік питань для самоперевірки до кожної теми сприятимуть закріпленню теоретичних відомостей і самоконтролю знань, а також змістовній підготовці до дискусії на семінарі й належному виконанню практичних завдань.

Із метою якнайповнішої реалізації практико-орієнтованого принципу навчання, крім теоретичного блоку, навчальною дисципліною передбачено систему практичних завдань різного типу й рівня складності, які дадуть змогу здобувачам освіти закріпити найважливіші теоретичні положення курсу, допоможуть їм виробити й удосконалити прикладні фахові компетентності. Адже ґрунтовне

вивчення мови передбачає не лише глибокі теоретичні знання, а й формування досконалих практичних умінь і навичок. Пропоновані завдання мають різноманітний характер: спостереження над мовними явищами, їх оцінювання, інтерпретація, порівняння; робота з рекомендованими, самостійно дібраними чи створеними текстовими фрагментами різних стилів і жанрів, їхній багатоаспектний лінгвістичний аналіз, перетворення, редагування, аналіз педагогічних ситуацій тощо. Фактичний матеріал до лінгвістичних вправ дібрано з публіцистичного стилю, зокрема ЗМІ, кращих зразків художніх творів українських письменників, усної народної творчості, що має пізнавальне, естетичне й виховне значення. Достатня кількість індивідуальних практичних завдань із кожної теми дає можливість їх вибору студентом (див. на платформі *Moodle*).

Якісне виконання практичних завдань вимагає від студента не лише ґрунтовного опрацювання певних теоретичних питань теми, алгоритмів і зразків різних видів лінгвістичного аналізу, скурпульозної роботи зі словниками, науковими публікаціями, нормативною базою, інтернет-ресурсами, а й вміння працювати на платформі *Moodle*, у різних комп'ютерних програмах для підготовки ментальних карт, презентацій; здатності до пошуково-дослідницької діяльності (наприклад, добирати ілюстративний матеріал до мовних одиниць, мовленнєвих явищ); створення самостійних висловлювань, монологів, діалогів, есе, повідомлень, доповідей; аналізу комунікативних ситуацій.

Індивідуальні самостійно обрані практичні завдання з кожної теми студент має виконати згідно з інструкцією на сторінці електронного курсу «Українська мова в контексті новітніх наукових парадигм» платформи *Moodle* і надіслати викладачеві у встановлений термін для перевірки й оцінювання.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК²

Адреса́нт – особа, яка ініціює комунікативний акт, кодує повідомлення мовними засобами й передає адресатові.

Адреса́т – особа, яка сприймає й інтерпретує повідомлення адресанта; отримувач інформації, реципієнт.

Акт ілокути́вний / ілокуці́йний – один з трьох компонентів (поряд з актом локутивним, перлокутивним) мовленнєвого акту як засобу вираження певної комунікативної інтенції, мети адресанта та її донесення до адресата, що надає висловленню потрібного комунікативного спрямування.

Акт комунікативний – мовленнєва взаємодія між адресантом й адресатом, у процесі якої вирішуються комунікативні завдання, пов'язані з конкретною комунікативною ситуацією; інтеракція.

Акт локути́вний – акт вимови речення; один з трьох складників мовленнєвого акту, що пов'язує повідомлення з дійсністю (визначає його смисл і референцію) і виявляється у формуванні пропозиції повідомлення.

Акт мовленнєвий – психофізичний процес, зв'язок між мовцем (адресантом) і слухачем (адресатом), що передбачає три компоненти: говоріння (писання), сприйняття, розуміння мовлення (тексту).

Ана́ліз тексту лінгвокультуро́логічний та етнолінгвісти́чний – розгляд зв'язків між текстом і різними сторонами матеріальної та духовної культури етносу – міфологією, звичаями, релігією і под. Предметом аналізу постають мовні елементи культурно-семіотичного текстового простору (архетипи, міфологеми, символіка, цивілізаційно-культурні та національно-орієнтовані концепти тощо).

² Укладено на основі видання: *Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк : ДонНУ, 2012.*

Аналіз тексту психолінгвістичний – аналіз тексту з позицій природи людської психіки (у колі уваги – процеси сприймання, розуміння, породження тексту тощо).

Антропоцентризм (антропоцентричність) – лінгвістичний принцип, відповідно до якого мовні явища аналізують через призму людського фактору, а мову вивчають для пізнання її носія – людини.

Вплив комунікативний – регуляція адресантом у тих чи тих ситуаціях спілкування поведінки (фізичної та /або комунікативної), реагування адресата за допомогою усіх можливих засобів структурування комунікативного акту: мовних засобів, парамови, контексту, ситуативних маркерів тощо.

Герменевтика – наука про розуміння й інтерпретацію текстів; міжнаукова галузь, що вивчає тлумачення, розуміння й інтерпретацію текстів.

Гештальт – у когнітивній лінгвістиці – концептуальна структура, цілісний образ, що містить у собі почуттєві й раціональні компоненти в їхній єдності як результат цілісного, нерозчленованого сприйняття ситуації.

Гендер – набір мовних вживань чоловіками і жінками з урахуванням тієї чи тієї історичної, функційно-соціальної зумовленості; поняття про систему ролей між чоловіками і жінками в суспільстві, набір соціокультурних якостей, усталених і закріплених за чоловічою та жіночою поведінкою.

Гедерна лінгвістика / лінгвістична гендерологія – науковий напрям, що вивчає гендер у його лінгвістичному вияві за допомогою понятійного апарату мовознавства.

Девіації спілкування / комунікативні – типи комунікативних невдач, помилок, обмовок, описок, провалів, лінгва-ляпсусів тощо, пов'язаних із недостатньо мовною і комунікативною компетенцією учасників спілкування, наслідком яких є збій у спілкуванні, недосягнення перлокутивного ефекту тощо.

Діскурс – замкнута цілісна комунікативна ситуація (подія), у яку занурено текст і комуніканти з усім спектром мовних, когнітивних,

соціокультурних, етнічних, прагматичних, психологічних та інших чинників.

Ді́скурс-ана́ліз – метод дослідження в сучасному мовознавстві, спрямований на всебічний опис і характеристику мовної комунікації і реальності мовленнєвої діяльності з урахуванням соціальних, культурних, когнітивних, психологічних, етнічних та інших чинників.

Дискурсолóгія – галузь мовознавства, спрямована на всебічний і вичерпний опис і характеристику різних типів дискурсу, зокрема дослідження їхніх структурно-семантичних, комунікативно-прагматичних, когнітивних, етнопсихологічних, соціолінгвістичних, гендерних, культурологічних та інших особливостей.

Етнолінгві́стика – напрям у мовознавстві, що перебуває на межі етнографії і лінгвістики та вивчає мову в її відношенні до культури народу та стосунки між етносами і мовами з виявом певних лакун у тих чи тих мовах, етнолінгвістичного навантаження тих чи тих лінгвальних компонентів.

Етнопсихолінгві́стика – розділ етнолінгвістики / психолінгвістики, у межах якого, крім інших, вивчають проблеми специфіки психічного устрою певного етносу та його впливу на мову, мовленнєву та комунікативну поведінку.

Етноцентрі́зм – сприйняття й інтерпретація комунікативної поведінки інших крізь призму своєї культури, вирізнення носіїв «своєї» культури від «чужої»; етнічні стереотипи й упередження, виявлювані в оцінці відмінностей між етносами за принципом «ми – кращі, вони – гірші».

Жанр мовленнєвий – одиниця мовленнєвої системи, інваріант вербальної комунікації, що характеризується спільністю тематичного змісту, композиційно-структурних, інтенційно-прагматичних, стилістичних та інших ознак.

Засоби паралінгві́стичні – немовні засоби комунікації (кінесика, проксе́міка, ольфакторика, засоби інших семіотичних систем), що супроводжують вербальну комунікацію: різноманітні жести, рухи частин тіла та ін.

Засоби спілкування вербальні – засоби мовного коду, тобто слова, словосполучення, речення, висловлення, що передають інформацію.

Засоби спілкування невербальні – засоби комунікації, що безпосередньо не пов'язані з мовним кодом (жести, міміка, постави тіла, погляд, відстань між учасниками спілкування тощо).

Ілок'юція – один зі складників мовленнєвого акту, що передбачає втілення у висловлення певної комунікативної інтенції, комунікативної мети, що надає висловлення відповідної комунікативної спрямованості; намір, мета адресанта в мовленнєвому акті.

Інтера́кція – взаємодія комунікантів у процесах спілкування з використанням засобів мовного і позамовного кодів.

Інтертекстуальність – включення до тканини тексту фрагментів або відповідних елементів інших текстів у вигляді маркованих чи немаркованих цитат, алюзій, ремінісценцій, що утворюють з відповідним авторським текстом особливе смислове ціле.

Інтерференція – перенесення особливостей однієї мови на іншу, зумовлене різними мовними контактами; взаємодія мовних систем, мовленнєвих механізмів у різних типах контактів, особливо в умовах двомовності.

Карті́на світу мо́вна – вияв у категоріях (значною мірою і у формах) мови уявлень певного мовного колективу про будову, елементи і процеси дійсності в її співвідношенні з людиною-мовцем.

Когезія / когерентність – структурно-граматична категорія зв'язності тексту; форми зв'язку – граматичні, семантичні, лексичні (повтори, дейктичні й анафоричні слова, сполучники, порядок слів тощо) – між окремими частинами тексту, що визначають перехід від одного контекстно-варіативного членування тексту до іншого і забезпечують послідовну, часово-просторову взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій тощо.

Когні́ція – основне поняття когнітивної лінгвістики, що позначає сукупність психічних (ментальних, мисленнєвих) процесів сприйняття світу, простого спостереження за довкіллям,

категоризації, мислення, мовлення та ін., які виступають засобом опрацювання та систематизування інформації, що надходить людині або зовні, або уже реінтерпретована людиною.

Код мовний – сукупність засобів мови, що використовуються у комунікації і характеризуються певною однорідністю (літературна мова, соціальні чи територіальні діалекти тощо); засіб комунікації.

Коди вербальні – система знаків природної мови, яку використовують для передавання і кодування інформації.

Коди невербальні – немовні засоби, що охоплюють різні знакові системи і використовуються для передання інформації, інтенсифікації процесу передання.

Компетенція мовна – знання мови і комунікативні навички, що забезпечують мовцеві можливість створювати і розуміти мовлення (тексти) різного ступеня складності та різного спрямування; сукупність знань про спілкування в різних умовах.

Комунікація – мовленнєве спілкування, використання мови для спілкування та обміну інформацією; передавання від однієї особи іншій якогось повідомлення з певною метою; взаємодія між учасниками спілкування за допомогою вербальних, невербальних і паравербальних (паралінгвістичних) засобів.

Комунікація міжкультурна – спілкування носіїв різних культур, особистостей різних національно-лінгвокультурних спільнот, індивідуумів різних ментально-лінгвальних комплексів.

Контент-аналіз дискурсу (тексту) – експериментальний спосіб вивчення дискурсу (тексту) з використанням точних статистичних даних із залученням обчислювальної техніки; метод вияву й оцінки специфічних характеристик текстів та інших носіїв інформації, пов'язаний з виокремленням смислових одиниць; статистичний метод вивчення масової комунікації; у дискурсології, лінгвістиці тексту – аналіз текстів щодо їхніх джерел, соціально-культурних чинників, відповідності реаліям життя, щоб зробити висновки про особливості мислення і свідомості автора тексту – його намірах, настановах, бажаннях, цінностях, орієнтаціях тощо; у комунікативній лінгвістиці

– експериментальний метод, розрахований насамперед на аналіз діяльності ЗМІ через систематичне числове опрацювання, оцінювання й інтерпретацію форми та змісту повідомлень джерела інформації.

Конфлікт комунікативний – асиметрія відносин між адресантом та адресатом, дисбаланс комунікативних статусів, неефективність спілкування; зіткнення, розбіжність комунікативних стратегій, тактик, програм адресанта і адресата, мети, поглядів комунікантів, результатом чого здебільшого є припинення спілкування.

Концепт – оперативна одиниця мислення і / або людської психіки, квант структурування знання, що відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті й поняттєвої системи, що об'єднує смисли, якими оперує людина в процесах мислення; у когнітивній лінгвістиці – одиниця ментальних або психічних ресурсів свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини; у комунікативній лінгвістиці, психолінгвістиці – оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*linguamentalis*), усієї картини світу, відображеної в мозку людини; відомості про те, що індивід знає, припускає, думає, уявляє про об'єкти світу.

Концептосфера – сукупність концептів, які формується світосприйняття, світовідчуття, світорозуміння мовців.

Культурема – у лінгвокультурології – одиниця культури, що дорівнює образу, метафорі тощо; загальне поняття, яке позначає одиницю опису культурних феноменів у культурології.

Лінгвістика, або мовознавство – наука про будову та історичний розвиток мови, вивчає природну людську мову загалом (у всьому обсязі властивостей, функцій, будови, функціонування й історичного розвитку мови) і всі мови світу як її індивідуальних представників.

Лінгвістика когнітивна – напрям лінгвістичних досліджень, що виник на початку 80-х років ХХ ст. на перетині когнітології (науки про знання), когнітивної психології (психології пізнання), психолінгвістики та лінгвістики у рамках когнітивної науки.

Когнітивна лінгвістика досліджує механізми знання мови і механізми вияву знань у мові, проблеми співвідношення мови і свідомості, роль мови в концептуалізації і категоризації світу.

Лінгвістика комп'ютерна – сфера прикладної лінгвістики, де наявне широке використання комп'ютерних технологій та комп'ютерних засобів – різноманітних програм опрацювання і систематизації даних – для моделювання функціонування мови в тих чи тих умовах, ситуаціях, створення різноманітних технологій перекладу, а також сфера застосування комп'ютерних технологій у суміжних для лінгвістики сферах.

Лінгвістика комунікативна – розділ мовознавства (почасти новий напрям сучасної науки про мову), що вивчає закономірності, складники і чинники комунікативної діяльності, мовленнєве спілкування, яке охоплює відповідні компоненти: мовця, адресата, повідомлення, контекст, дискурс (текст), мовленнєвий жанр і мовленнєвий акт, особливості контакту, код (засоби) повідомлення; враховує фізичні, фізіологічні, психологічні, соціальні, ситуативні та ін. чинники комунікації.

Лінгвістика політична – сфера лінгвістичних досліджень, предметом яких постає політичний дискурс у сукупності дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу і формують конкретну проблематику політичної комунікації.

Лінгвістика правнича (юридична) – новий перспективний напрям міждисциплінарних досліджень, що набуває особливої актуальності в умовах розбудови правової держави, реформування правової системи, активізації кодифікаційного процесу в Україні. Предметом вивчення правничої лінгвістики є мова законодавства і правозастосування, судочинства й нотаріату, юридичної документації, правничої науки й освіти, правової інформації та правової публіцистики, зокрема її жанрово-стильові різновиди, лексико-граматичні особливості текстів, їхній аналіз, інтерпретація, оцінювання, створення, перетворення, редагування, лінгвістична експертиза.

Лінгвістика прагматична – мовознавча дисципліна, що вивчає використання мовних знаків та їхні прагматичні функції у мовленнєвій комунікації; вимір формування мовленнєвих висловлень, що визначається функціональними особливостями партнерів у мовленнєвому акті, наприклад, комунікативною інтенцією мовця та характером мовних засобів, які він використовує, самою ситуацією спілкування тощо.

Лінгвістика прикладна – напрям у мовознавстві, що опрацьовує методи розв'язання тих чи тих практичних завдань, які безпосередньо пов'язані з застосуванням і використанням мови.

Лінгвістика сугестивна / сугестійна – розділ психолінгвістики, що досліджує особливості й засоби навіювання, закономірності подання інформації, що сприймається без належної критичної оцінки та яка впливає на перебіг нервово-психологічних процесів.

Лінгвістика тексту – галузь мовознавства, що вивчає правила побудови, організації зв'язного мовлення, тексту, його внутрішню структуру й типологію, змістово-знакову і комунікативну репрезентацію.

Лінгводидактика – методична дисципліна, метою якої постає опис мови як навчальної дисципліни та лінгвопедагогічне та лінгвотехнологічне конструювання навчально-теоретичного і навчально-практичного матеріалу.

Лінгвоконцептологія – наука про концепти. Лінгвоконцептологія виокремилася з когнітивної лінгвістики наприкінці 90-х р. ХХ ст. Її метою є розгляд закономірностей концептуалізації, що полягає в осмисленні й упорядкуванні результатів внутрішнього рефлексивного досвіду людини й уявлень про об'єкти за поняттєвою класифікацією. Складником концептуалізації є концепти – інформаційні структури свідомості.

Лінгвокультурема – одиниця аналізу спілкування, комплексне міжрівневе поняття, єдність лінгвального та екстралінгвального культурного змісту. Засобом вираження є слово, словосполучення, текст.

Лінгвокультурологія – розділ науки про мову, що вивчає функції, взаємодію, взаємозв'язок мови й культури.

Лінгвопрагматика – мовознавча дисципліна, що вивчає міжособистісні відносини й мовні засоби їхньої фіксації у закономірностях вербальної комунікації, закономірності та умови успішної та належної її реалізації.

Медіатекст – усний чи писемний твір масово інформаційної діяльності та масової комунікації з комунікативним наміром та прагматичною настановою автора (журналіста) як мовленнєвої особистості специфічного інтелекту, когнітивної здатності, світосприйняття.

Ментефакти – у комунікативній лінгвістиці – елементи «змісту» свідомості учасників спілкування; знання, концепти, уявлення, що формують картину світу мовця. У міжкультурній комунікації ці елементи можуть суттєво відрізнитися або навіть не збігатися. Виділяють такі їхні типи: знання, концепти і уявлення (прецедентні феномени, артефакти, «духи», стереотипи).

Мета ілокутивна – смисл, або мета, конкретного типу ілокуції, що постає тільки в одній з частин ілокутивної сили (за Джоном Р. Сьорлем). Так, у прохань і наказів та сама ілокутивна мета, різняться вони тільки ілокутивної силою.

Мета комунікації – передбачений адресантом результат, на який спрямована комунікативна діяльність, відповідні комунікативні стратегії і комунікативні тактики.

Методологія – вчення про методи наукового дослідження; стратегії та процедури, що застосовують науковці у своїх дослідженнях; сукупність методів. Методологія лінгвістична – сукупність науково-дослідних аспектів, методів і методик дослідження мови.

Мовленнєва агресія – усний вислів, письмовий текст з вульгаризмами, словами обценної (нецензурної) лексики для вираження партнеру за спілкуванням свого обурення, презирства.

Напрям функційний – функційно-семантичний опис різноярусних засобів, об'єднаних спільною змістовою функцією. Основу

об'єднання становить поняттєва категорія, що виражається в мові граматичними, лексичними та імпліцитними засобами; аналіз функцій мови, функціонування мови як системи.

Настанова комунікативна – комплекс засад, що формуються у свідомості учасника акту комунікації під час створення комунікативної моделі, які враховують, крім власних лінгвістичних, психологічні й соціальні чинники.

Невдача комунікативна / Девіація комунікативна – висловлення, що не підтвержені діями мовця; у комунікативній лінгвістиці – нерозуміння або неповне розуміння одним із комунікантів мовленнєво-поведінкового акту іншого, зумовленого неволодінням першим системою значень тієї національної культури, мовою якої відбувається спілкування.

Особистість мовно-культурна – мовна особистість (комунікант), яка володіє неповторною когнітивною базою, знанням усіх ярусів конкретної ідіоетнічної мови, національної культури (насамперед духовної), відповідними рольовими, комунікативними тощо стратегіями і тактиками спілкування, усталеними в національній лінгвокультурі, їй властиві поведінкові і комунікативні норми певної лінгвокультурної спільноти.

Парадигма сучасна лінгвістична – система поглядів на мову як об'єкт дослідження, втілена у відповідних концепціях, теоріях, методологіях і дослідницьких програмах, на базі яких створюються нові дослідницькі напрями, зокрема «гібридні» лінгвістичні дисципліни.

Паспорт комунікативний – комплексна інформація, яку особа підсвідомо (вона для неї постає скриптовою) повідомляє про себе в комунікації (вербально, невербально (паралінгвістичними засобами у всьому обсязі та ємності, інтонуванням, застосуванням принципів комунікативної настанови і под.) іншим учасникам спілкування.

Перлокуція / Акт перлокутивний – компонент мовленнєвого акту, що відображає можливі або вже здійснені результати акту комунікації; спрямованість мовленнєвого акту на досягнення

результативної реакції адресата; один із трьох конститuentів мовленнєвого акту, який відображає очікувані чи досягнуті результати здійсненого мовленнєвого акту.

Поведінка комунікативна – поведінка індивіда у процесах спілкування, регульована комунікативними нормами та традиціями, яких він дотримується у спілкуванні.

Порóдження мó влення / продукува́ння мовлення – складний і багатоетапний, інтенційно, інтеракційно і ситуаційно мотивований процес формування висловлення на основі мовленнєвої спроможності особистості, її комунікативної компетенції; послідовність процесу переходу від мовленнєвого наміру до усного або письмового тексту, який доступний для сприйняття (розуміння).

Прагмалінгвістика (лінгвістична прагма́ тика) – розділ комунікативної і функційно зорієнтованої лінгвістики, що вивчає функціонування мови в реальних процесах комунікації, де значення висловлень постає невід’ємним від ситуації спілкування і визначається через комунікативну мету партнерів мовленнєвого акту; вияви в мовленнєвій інтеракції співвідношень комунікантів, простеження їхнього ставлення до предмета комунікації, ситуації спілкування.

Психолінгвістика – вивчає процеси сприйняття / розуміння і формування, продукування мовлення (зокрема й говоріння) та співвідношення цих процесів із мовною системою, а також питання мовного впливу на суспільну свідомість, експериментальне дослідження психологічної діяльності суб’єкта щодо засвоєння та використання мовної системи.

Свідомість етнокультурна – усвідомлення певним етносом і його членами неповторності своєї культури, її відмінності від інших культур, здебільшого характеризується аксіологічними (оцінними) аспектами: розумінням цінності своєї культури.

Середовище лінгвокульту́ рне – мовні й культурні чинники повсякденного життя людини (групи людей), етносу, що певним чином впливають на його (їхню) етнічну, культурну ідентифікацію /

самоідентифікацію, спосіб життя, особливості спілкування, поведінки тощо.

Сі́ла і́локути́вна – значення висловлення, що вказує на те, як його слід сприймати (за Дж. Остінім); функція мовленнєвого акту, що полягає у встановленні наміру його здійснення щодо адресата; те саме, що і́локутивний акт.

Ситуа́ція кому́никативна – конкретна ситуація спілкування, що охоплює партнерів спілкування (і в яку вони вступають), вербальні і невербальні способи реалізації кому́никативної інтенції (стратегію, тактику кому́нікації тощо). Кому́никативна ситуація визначає мовленнєву поведінку учасників спілкування; збіг тих чи інших обставин, що спонукають особистість до кому́нікації: встановлює параметри мовленнєвої і немовленнєвої поведінки, способи реалізації кому́никативної інтенції (стратегії, тактики та ін.).

Соціо́лінгві́стика – мовознавча наука (гібридна наука, що постала у ХХ ст. на перетині соціології, соціальної психології, лінгвістики), що вивчає соціальну природу мови, її суспільні функції, взаємодію мови і суспільства, загальні закономірності розвитку і функціонування мови в суспільстві (макросоціо́лінгві́стика), а також варіативність та зміни в мові, зумовлені соціальними чинниками (мікросоціо́лінгві́стика); наука, що охоплює мовознавчі дослідження (навчальна дисципліна), спрямовані на вивчення мови в її соціальних контекстах, або соціальному житті крізь призму лінгвістичних категорій.

Спі́лкува́ння / кому́ніка́ція – вербальна або невербальна мовленнєва взаємодія (інтера́кція).

Спі́льнота́ лінгвокульту́рна – єдність етносу, об'єднаних мовою і культурою; спільність етносу, його мови і культури, виявлювана в особливостях спілкування; велика група людей, члени якої можуть належати до того самого або до різних етносів, мати спільну мовну і культурну свідомість; мовна і культурна єдність людей.

Стереотип гендерний – частковий вияв загального стереотипу; культурно та соціально зумовлені уявлення людей про якості, атрибути та норми поведінки обох статей та їхнє відображення в

мові; максимально пов'язаний з оцінкою і впливає на формування сподівання, надії, очікування від представників певної статі відповідного типу поведінки; пов'язаний з певними упередженнями, які закладені в національній пам'яті, та соціальними ролями, що історично сформувалися як стандартні.

Стратегії комунікативні – опрацьовані відповідно до змістової мети правила, оргресурси та послідовність комунікативних дій, яких дотримуються учасники комунікації.

Теорія мовленнєвих актів – логіко-лінгвістичний напрям дослідження одиниць вербальної комунікації (інтенційно й ситуативно зумовлених, семантично та граматично організованих висловлень). У її межах вивчається прагматика та структура мовленнєвих актів як складників повідомлень; лінгвістична дисципліна, що досліджує рівні мовленнєвих операцій і типи мовленнєвих актів.

Фрейм – ті чи ті структури, що репрезентують стереотипні ситуації у свідомості людини та своїм призначенням мають ідентифікацію нових ситуацій, що ґрунтуються на відповідному стереотипному шаблоні; мовне утворення на позначення відповідної стереотипної ситуації як складника певної концептуальної цілісності; будь-яка система мовного вибору.

Шок комунікативний – усвідомлення несумісності в нормах і традиціях спілкування двох особистостей або особистостей різних етносів, що постає в умовах безпосередньої комунікації і супроводжуване неадекватною інтерпретацією або прямим відторгненням комунікативного явища одним з комунікантів або гостем – носієм іншої лінгвокультурної традиції з позицій власної комунікативної культури.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання курсу.
2. Поняття лінгвістичної парадигми.
3. Дослідницькі принципи в сучасних лінгвістичних парадигмах.
4. Пріоритетні наукові парадигми лінгвістики.
5. Сучасні граматичні теорії.
6. Граматичні школи в Україні: багатовекторність наукових пошуків.
7. Луцька граматична школа проф. І. Р. Вихованця: здобутки й перспективи.
8. Українська мова як об'єкт новітніх граматичних студій.
9. Граматичні орієнтири сучасної лінгвоукраїністики.
10. Нові явища в уживанні синтаксичних одиниць української мови.
11. Проблеми теоретичної і прикладної морфології української мови.
12. Новітні тенденції в розвитку словотвірної системи української мови.
13. Граматичний стандарт і сучасна мовна практика.
14. Антропоцентризм як методологічний принцип дослідження мови.
15. Комунікативно-прагматична парадигма дослідження української мови.
16. Предмет, об'єкт і становлення комунікативної лінгвістики. Проблема одиниці мовної комунікації.
17. Мовленнєвий акт, його типи та структура. Теорія мовленнєвих актів.
18. Комунікативна ситуація, комунікативний акт, дискурс. Проблема моделювання комунікативної ситуації. Складники комунікативної ситуації як дискурсу.
19. Комунікативна взаємодія, її типи. Лінгвопрагматика. Закони та правила комунікативної взаємодії.
20. Проблема зразків мовної комунікації. Мовленнєві жанри. Лінгвістична генологія.

21. Паравербальні засоби мовної комунікації. Паралінгвістика.
22. Українська мова як об'єкт лінгвістики тексту й дискурсології.
23. Напрями лінгвістики тексту. Типологія текстів.
24. Проблема контексту. Імпліцитний план тексту.
25. Герменевтика. Герменевтичні техніки. Проблеми інтерпретації тексту.
26. Українська мова в контексті когнітивної парадигми й лінгвоконцептології.
27. Проблема категоризації в когнітивній лінгвістиці.
28. Принципи і проблеми когнітивної семантики.
29. Проблема структур репрезентації знань. Когнітивне моделювання.
30. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Методика концептуального аналізу.
31. Психолінгвістичний аспект дослідження української мови.
32. Проблема породження (продукування), сприйняття й розуміння мовлення та тексту.
33. Проблема онтогенезу мовлення, пам'яті та ментального лексикону у психолінгвістиці.
34. Проблема асоціацій. Методика асоціативного експерименту.
35. Співвідношення мови й етносу, мови та етнічної свідомості, мови і культури як об'єктів дослідження сучасної лінгвістики.
36. Етнолінгвістична парадигма дослідження української мови.
37. Етнопсихолінгвістична парадигма.
38. Українська мова в контексті лінгвокультурологічної парадигми.
39. Міжкультурна комунікація.
40. Соціолінгвістика як міждисциплінарна наука, її об'єкт, завдання й основні напрями.
41. Методи соціолінгвістичних досліджень. Контент-аналіз і дискурс-аналіз.
42. Основні термінопояття соціолінгвістики: мовна спільнота, рідна мова, мовний код, перемикання і змішування кодів, інтерференція, диглосія й білінгвізм, мовна варіативність, мовна норма, мовна ситуація тощо.

43. Соціальна й територіальна диференціація мови. Субстандартна лексика. Соціолект та діалект.
44. Мовна ситуація й мовна політика. Мовні конфлікти.
45. Мовна особистість. Мовна поведінка. Мовний портрет.
46. Політична лінгвістика: міждисциплінарна галузь знань чи самостійна наука.
47. Напрями політичної лінгвістики.
48. Специфічні риси політичної мови, політичної комунікації та політичного дискурсу.
49. Жанрово-стильові різновиди політичного дискурсу. Політична реклама.
50. Вербальні та невербальні засоби впливу на свідомість реципієнта в політичному дискурсі.
51. Мова, політика і влада.
52. Контент-аналіз політичного дискурсу.
53. Предмет і завдання гендерної лінгвістики, її основні термінопоняття.
54. Становлення і пріоритетні напрями української лінгвогендерології.
55. Основні аспекти дослідження гендерної проблематики у лінгвістиці.
56. Гендерні стереотипи й мовний сексизм.
57. Особливості мовлення чоловіків і жінок.
58. Об'єкт, мета і завдання юридичної лінгвістики, її взаємозв'язки з іншими науками. Етапи становлення правничої лінгвістики як науки.
59. Юридична термінологія: походження, словотворення, семантика, стилістичні функції та складні випадки вживання.
60. Специфіка взаємодії мови та права, мовної і правової норми, лінгвістичної та юридичної кодифікації як об'єктів мовознавчих і правознавчих досліджень.
61. Мова права (юридична мова) як функційний підстиль літературної мови та система лексичних, граматичних і стилістичних засобів.

62. Жанрово-стильові різновиди та функції мови права.
63. Види, призначення та методики лінгвістичних експертиз.
64. Медіатекст і медіадискурс як ключові поняття медіалінгвістики.
65. Типи і жанрове розмаїття медійних текстів.
66. Інноваційні динамічні процеси в мові ЗМІ початку ХХІ століття.
67. Мовні засоби увиразнення та технології впливу в сучасному медіадискурсі.
68. Типологія мовних помилок у журналістських текстах.
69. Немовні девіації в ЗМІ.
70. Лінгвістичні й логічні засади редагування медіатекстів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна література

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : Академія, 2008. 240 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. Київ : Академія, 2011. 304 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-е вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с.
4. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика: кол. моногр. Харків–Дрогобич, 2014. 470 с.
5. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. 3-є вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
6. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк : ДонНУ, 2012.
7. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії: монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 219 с.
8. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навч. посіб. / Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 367 с.
9. Коч Н. В. Когнітивна лінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : Іліон, 2021. 132 с.
10. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 423 с.
11. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 464 с.

12. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 242 с.
13. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 212 с.
14. Медіалінгвістика: словник термінів і понять /Л.І.Шевченко, Д.В.Дергач, Д.Ю.Сизонов / за ред. Л.І.Шевченко. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 380 с.
15. Правнича лінгвістика: навч. посіб. / Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Гусарова. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2010. 312 с.
16. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Л. О. Калмикова Г. В. Калмиков, І. М. Лапшина, Н. В. Харченко; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во «Фенікс», 2008. 245 с.
17. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с.
18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
19. Ситар Г. Політична лінгвістика : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 035 «Філологія» освітньої програми «Прикладна лінгвістика». Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 184 с.
20. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / М. Пентилюк та ін. ; за заг. ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 319 с.
21. Соціолінгвістика: навчальний посібник / Л. І. Антошкіна, Г. М. Красовська, П. І. Сигеда, П. М. Сухомлинов. Донецьк : ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. 360 с.
22. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології ; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

23. Шевченко Л., Сизонов Д. Лінгвістична експертиза: підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 244 с.
24. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Теорія медіалінгвістики : підручник ; за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
25. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навчальний посібник. Київ : Академія, 2011. 304 с.

Додаткова література

1. Ажнюк Л. В. Лінгвістична експертиза: статус і методологічні презумпції. *Мовознавство*. 2012. № 3. С. 47–64.
2. Ажнюк Л. В. Лінгвістична експертиза як юридичний інструмент. *Магістеріум*. 2017. Вип. 66. Мовознавчі студії. С. 8–15.
3. Ажнюк Л. В. Лінгвістичне підґрунтя юридичної визначеності. *Мовознавство*. 2013. № 5. С. 69–74.
4. Ажнюк Л. В. Типологія об'єктів лінгвістичної експертизи і методика їх дослідження. *Мовознавство*. 2016. № 3. С. 3–18.
5. Андрійченко Ю. В. Жінка як втілення лиха і нещастя в мовній картині світу: лінгвопрагматичний аспект. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка*. Київ, 2013. Вип. 24. С. 20–25.
6. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навчальний посібник. 2-ге вид., змін. і доп. Київ : Стилос, 2004. 277 с.
7. Архангельська А. М. «Чоловік» у слов'янських мовах : монографія. Рівне : Рівнен. ін-т слов'янознавства Київ. славіст. ун-ту. 2007. 447 с.
8. Барвіна Н. О. Концепт жінка в українській фразеології: культурні стереотипи. *Лінгвістика*. 2013. № 2. С. 108–114.
9. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
10. Білоконенко Л. А. Соціолінгвістика: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2020. 106 с.

11. Білоконенко Л. А. Українськомовний міжособистісний конфлікт: монографія. Київ : Інтерсервіс, 2015. 335 с.
12. Богдан С., Тарасюк Т. Семантика асоціативного поля в моделюванні образу Лесі Українки. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*, 2020, 7(1).
13. Галаур С., Якубенко І. Художній політичний дискурс і його регулятивний вплив. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 40: У 2-х т. Т. 2. С. 41–48.
14. Годунок З. В. Проблема легітимації українських збройних формувань у період АТО на сході України. *Psycholinguistics*, 2017, 21(2), 26–37.
15. Гончар Ю. О. Гендерна інтерпретація художнього світу Тараса Шевченка: автореф. дис...канд. філол. наук: 10.01.01; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2009. 16 с.
16. Гончар Ю. О. Сучасний стан гендерної інтерпретації творчості Тараса Шевченка. *Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького*. Черкаси, 2007. Вип. 118. С. 22–30.
17. Денисевич О. В. Специфіка структури асоціативних полів рекламної лексики. *Psycholinguistics*, 2016. 20(2), 30–39.
18. Дружененко Р. С. Етнолінгвістичний аспект аналізу тексту (фрагмент лекції для студентів-філологів): збірник наукових праць. 2011. Т. 1, № 60 (2011). С. 88–93.
19. Дубровський Р. Психолінгвістичний портрет зрадника в українській художній військовій прозі II половини ХХ століття. *Psycholinguistics*, 2020, 27(2), 113–136.
20. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 912 с.
21. Єфименко О. Словосполучення з лексемою «війна» в мові української періодици. *Psycholinguistics*, 2017, 22(2), 50–61.

22. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
23. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти : монографія. Вінниця : Нова Книга, 2009. 400 с.
24. Завальнюк І. Специфіка й форми вияву інтертекстуальності в заголовках газет Вінниччини. *Проблеми гуманітарних наук. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 38. С. 199–208.
25. Завальська Л. Комунікативний конфлікт у політичному дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 6, Травень 2017, с. 71–78.
26. Калита О. Концептуалізація біблійної лексеми ‘хрест’ в українських фразеологізмах уснорозмовного походження. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 6, Травень 2017, с. 79–85.
27. Князь Т. Емоційно-оцінні фразеологізми української мови в політичному дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 11, Грудень 2019, с. 54–64.
28. Князь Т. Когнітивний аспект дослідження фразеологізмів української мови в медійному дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 13, Грудень 2020, с. 62–71.
29. Ковальчук Н., Яворський А. Орфографічні помилки в журналістських текстах (на матеріалі інтернет-видання «ВолиньPost»). *Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень»* (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 156–158.
30. Кондратенко Н. «Десять хвилин з прем'єр-міністром» як новий мовленнєвий жанр українського політичного дискурсу. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 6, Травень 2017, с. 103–115.
31. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. Київ ; Івано-Франківськ : Плай, 2004. 245 с.
32. Космеда Т. А. Сучасний стан розробки гендерної проблематики в Україні. *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика* / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко,

- Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман / За ред. Т. А. Космеди. Харків; Дрогобич : Коло, 2014. С. 59–107.
33. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.
34. Костусяк Н., Межов О.. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Psycholinguistics*, 2018, 24 (2).
35. Костусяк Н., Межов О., Навальна М., Українські фемінитиви в контексті мовної динаміки, синтаксичної семантики, деривації та проблем нормативності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2021. Вип. 32. С. 171–184).*
36. Костусяк Н. М., Навальна М. І. Терміни на позначення платформ та сервісів дистанційного навчання в онлайн-комунікації. *Волинь філологічна: текст і контекст. Українська мова в сучасному науковому вимірі : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 29. С. 77–95. 21. Вип. 32. С. 171–184.*
37. Костюк Ю. Суспільно-політична неолексика в Інтернет-комунікації: структурно-функційний аспект. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies: збірник наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 40: У 2-х т. Т. 1. С. 153–164.*
38. Котович В. Ойконімія України як лінгвокультурний феномен: монографія. Дрогобич: Посвіта, 2020. 448 с.
39. Крилова-Грек Ю. Психолінгвістичні аспекти семантичного поля поняття «війна» в сучасному медійному просторі. *Psycholinguistics*, 2018, 23(1), 175–188.

40. Левченко О. Лінгвістичні дослідження гендеру в Україні. *Людина. Комп'ютер. Комунікація* : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. С. 74–83.
41. Левченко Т. М. Експресивні можливості субстандартної лексики у мові засобів масової комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія* : науковий збірник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019, № 42. Том 3. С. 106–109.
42. Лексика українських мас-медіа: монографія / за ред. М. Навальної. Переяслав-Хмельницький : «Видавництво КСВ», 2019. 212 с.
43. Личук М. Семантика іронічного заперечення у структурі напівфразеологізованих речень: через призму психолінгвістичних особливостей мовленнєвої діяльності. *Psycholinguistics*, 2019. 26(2), 243–259.
44. Лінгвістична історіографія кафедри української мови: до 50-ліття від часу заснування: колективна монографія / упоряд. Т. Є. Масицька, Н. М. Костусяк, О. Г. Межов, І. А. Мельник. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 320 с.
45. Любавська Ю. Особливості взаємодії концептосфер *бізнес і політика* в публіцистичному дискурсі: когнітивний та прагматичний аспекти. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 2, 1, с. 71–78.
46. Мариненко І. Орфографічні й лексичні помилки в крос-медійних ЗМІ: типологія, причини виникнення. *Мова: класичне-модерне-постмодерне*. Київ, 2017. Вип. 3. С. 227–235.
47. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних реченнєвих залежностей: монографія. Луцьк: Твердиня, 2016. 414 с.
48. Межов О. Г. Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць : монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 464 с.
49. Межов О. Г. Принумеральні прийменники як модифікатори семантики приблизної кількості в сучасній українській мові (на матеріалі українських інтернет-видань). *Діалог мов – діалог*

культур. *Україна і світ*: щорічний науковий збірник. VIII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція з україністики. München, 4–6. November 2017. München : readbox unipress Open Publishing LMU, 2018. С. 102–110.

50. Межов О., Костусяк Н. Комунікативно-прагматичні парадигми речень у сучасній українській мові. *Соціум. Документ. Комунікація*: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М. 2019. Вип. 7. С. 11–32.
51. Межов О. Г., Мельник І. А. Комунікативно-прагматичні та стилістичні функції часток у художніх творах Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст* : зб. наук. пр. / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 28. С. 45–59.
52. Межов О. Г., Навальна М. І., Костусяк Н. М. Засоби вираження комунікативно-прагматичної інтенції образи в сучасних медіатекстах. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць; гол. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 41. С. 179–192.
53. Мельник І. А. Транспозиційна грамати́ка українського дієслова: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2015. 476 с.
54. Мельник І., Голоюх Л., Каліщук Д., Левчук І. Вербальні репрезентанти концепту *Мир*: психолінгвістичний та лексичний аналіз. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*, 2020, 7(2).
55. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: монографія. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2004. 393 с.
56. Молоткіна Ю., Костусяк Н., Навальна М. Іншомовна термінологічна лексика інформаційних технологій в українських інтернет-виданнях. *Волинь філологічна: текст і контекст. Проблеми інтерпретації тексту* : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук. Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. Вип. 31. С. 187–204.
57. Навальна М. Розширення сфери функціонування іменників на позначення осіб жіночої статі (на матеріалі мови інтернет-видання

- «Українська правда»). *Мовознавчий вісник*: зб. наук. пр./ Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; відп. ред. Г. І. Мартинова. 2014. № 18. С. 98–102.
58. Навальна М. Функціонування іменників жіночої статі в мові інтернет-видання. *Стиль і текст*. 2013. №14. С. 74–80.
59. Навальна М., Калужинська Ю. Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Psycholinguistics*, 2018, 24(2), 218–235.
60. Піддубна Н. Вербалізація концепту «Бог» в епістолярному дискурсі Тараса Шевченка. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса; гол. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2017. Вип. 33. С. 127–130.
61. Полич Є. В. Лінгвістична експертиза в контексті розвитку юрислінгвістики. *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип. 57. 2016. С. 323–328.
62. Приймачок О. І. Мовні анормативи як предмет юрислінгвістики. *Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури*. Львів: ГО «Логос», 2021. С. 43–47.
63. Приймачок О. І. Мовленнєвий жанр заклику як предмет семантико-текстуальної експертизи. *Сучасний вимір філологічних наук*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ГО «Логос». 2021. С. 37–41.
64. Приходько Н. С., Богдан С. К. Лінгвостилістичний аналіз тексту: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 124 с.
65. Прищепа Г. «Мова ненависті» як лінгвістичний маркер гібридної війни. *Psycholinguistics*, 2017, 22(2), 98–112.
66. Ріпей М. Аспекти ненормативного вживання дієслів у журналістських текстах (на матеріалі одного номера всеукраїнської газети «День»). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Журналістика». 2020. Вип. 48. № 1. С. 162–172.

67. Ріпей М. Ненормативне вживання прийменника «при» в газетних матеріалах. *Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика»*. 2012. Вип. 36. С. 380–385;
68. Ріпей М. Прислівники «пізніше», «потім» і «згодом» в українській мові. *Дивослово*. Київ, 2013. № 3. С. 48–49.
69. Ріпей М. Прийменник «попри» в газетних публікаціях. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2010. Вип. 2(18). С. 443–449.
70. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 240 с.
71. Синчак О. Гендерована мова: вектори влади і впливу. *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей* / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Вид. третє, випр. і доп. Київ : Критика, 2017. С. 117–134.
72. Ситар Г. Політична лінгвістика. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 184 с.
73. Ставицька Л. Український жаргон = A Dictionary of Ukrainian Slang: словник. Київ : Критика, 2005. 494 с.
74. Степаненко М. І. Динаміка українського політичного лексикону: 2018 – 2019 рр. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 408 с.
75. Стрій Л. І. Мовні особливості політичних ритуальних текстів. *Вісник Одеського національного університету імені П. Мечникова. Серія: Філологія*. 2017. Т. 22, вип. 2 (16). С. 114–120.
76. Тараненко О. О. Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух: монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 112 с.
77. Фаріон І. Соціолінгвальний контекст життєтворчості Лесі Українки». *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; гол. ред. Ж. Краснобаєва-Чорна. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 41. С. 310–319.

78. Харитоновна Дарина. Стратегії й тактики персуазивного впливу в політичному жанрі теледебатів. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса; гол. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2017. Вип. 33. С. 144–152.
79. Черненко Г. Сфери застосування лінгвістичної експертизи. *Studia linguistica*. 2012. Вип. 6 (1). С. 220–223.
80. Чуєшкова О. Синонімія в терміносистемі гендерної лінгвістики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми української термінології: збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 869. С. 105–108.
81. Шабат-Савка С. Психолінгвістичний вимір комунікативної інтенції: субстанція мовця та синтаксування. *Psycholinguistics*, 2018, 24(2), 321–339.
82. Шевченко Л. І. Лінгвістична експертиза медіатексту: критерії фахової аргументації. *Одеський лінгвістичний вісник*. Спецвипуск. 2017. С. 237–239.
83. Шитик Л., Акімова А. Способи передавання внутрішнього мовлення персонажів: психолінгвістична проекція. *Psycholinguistics*, 2020, 27(2), 361–384.
84. Яворський А. Ю. Анормативи у структурі простого речення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : зб. наук. пр. / за ред. проф. А. М. Поповського. Дніпропетровськ : Видавець Біла О. К., 2012. Вип. 11. С. 213–222.
85. Яворський А. Ю. Синтаксичні помилки в журналістських текстах (на матеріалі газети «День»). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2012. № 1 (226). С. 143–150.
86. Яворський А. Ю. Типові помилки у структурі складнопідрядного речення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Український смисл*:

збірник наукових праць / за ред. проф. А. М. Поповського. Дніпропетровськ, 2012. № 1. С. 233–240.

87. Яворський А. Ю. Типові помилки у структурі словосполучення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика: наук. журн.* / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2013. Вип. 17. С. 169–173.
88. Kostusiak N., Navalna M., Mezhev O. The Functional-Cognitive Category of Femininity in Modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2020 (20), s. 1–12.
89. Mezhev, O., Navalna, M., & Kostusiak, N. Invective Vocabulary in Media Discourse at the Beginning of the 21st Century: A Psycholinguistic Aspect. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2020. Volume 7, Number 1. PP. 97–110.
90. Navalna, M., Kostusiak, N., & Mezhev, O. The functional-cognitive characteristics of interrogative utterances in modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2021(21), s. 1–14.

Інтернет-ресурси

1. Блог «Центр культури української мови» Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://centrkum.blogspot.com/>
2. Офіційний сайт української мови.
URL: https://ukrainskamova.com/publ/chinnijpravopis/sintaksis_i_punktucija/7
3. Сайт електронної бібліотеки «Україніка» НАН України. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/UA/elib.exe>
4. Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>
5. Сайт Інституту української мови НАН України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.
6. Тезаурус з комп'ютерної лексикографії. URL: <http://www.mova.info/Page3.aspx?l1=188&volid=1>
7. Тезаурус з лінгвістичної термінології. URL: <http://www.mova.info/movthes.aspx?l1=68>
8. Українська мова. Енциклопедія.
URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/

ЗМІСТ

Передмова	3
Змістовий модуль 1. Мова, особистість, етнос у новітніх наукових парадигмах	6
Тема 1. Парадигмальний простір сучасної лінгвоукраїністики.....	6
Тема 2. Новітня функційно-граматична парадигма дослідження української мови.....	8
Тема 3. Антропоцентричні парадигми сучасної лінгвістики: комунікативна й текстово-дискурсивна.....	10
Тема 4. Українська мова у світлі психолінгвістичної та лінгвокогнітивної парадигм.....	14
Тема 5. Етноорієнтовані парадигми дослідження української мови.....	17
Тема 6. Лінгвокультурний підхід до опису української мови.....	21
Змістовий модуль 2. Мова й соціум у новітніх наукових парадигмах	24
Тема 7. Українська мова в соціолінгвістичній парадигмі досліджень.....	24
Тема 8. Мова й соціальна стать людини як об'єкт гендерної лінгвістики.....	28
Тема 9. Юридична лінгвістика як перспективна міжгалузєва наукова парадигма та навчальна дисципліна.....	32
Тема 10. Медіалінгвістика. Українська мова в сучасному медіадискурсі.....	37
Методичні вказівки для самостійного вивчення тем дисципліни	42
Термінологічний словник	45
Питання для підсумкового контролю	58
Рекомендована література та інтернет-ресурси	62